

ŽUVIS-SVARSTYKLĖS

1864 metų liepos 26 dieną, pučiant smarkiam šiaurės rytų vėjui, Šiaurės kanalo bangomis skriejo puiki jachta. Ant jos bizanstiebio plevėsavo Anglijos vėliava, o didžiojo stiebo viršūnėje – mėlynas breidvimpelas su auksu siuvinėtais inicialais E. G. ir kunigaikščio karūna. Jachta vadinosi „Dunkanas“. Jos savininkas – lordas Glenarvanas, vienas iš šešiolikos Škotijos Aukštųjų rūmų perų ir Karališkojo Temzės jachtklubo, garsaus visoje Jungtinėje Karalystėje, garbės narys.

Laive buvo lordas Edvardas Glenarvanas su jauna žmona ledi Elena ir jos pusbroliu majoru Maknabsu.

Tik ką pastatytas „Dunkanas“ buvo išbandytas už kelių mylių nuo Klaido įlankos ir dabar grįžo į Glazgą; kai horizonte iškilo Arano sala, budintysis jūrininkas pranešė, kad jachtos kilvateryje nardo didžiulė žuvis. Kapitonas Džonas Menglas tučtuoju perdavė tą žinią lordui Edvardui. Šis užlipo ant denio drauge su majoru Maknabsu ir paklausė, ką manęs kapitonas apie šį padarą.

– Aš manau, – atsakė Džonas Menglas, – kad tai didžiulis ryklis.

– Ryklis šiuose vandenyse? – sušuko Glenarvanas.

– Abejoti nėra ko, – tarė kapitonas. – Ši ryklių šeimos žuvis gyvena visose jūrose ir visose geografinėse platumose. Tai žuvis-svarstyklės¹, ir arba aš labai apsirinku, arba čia vienas tų nenaudėlių! Jeigu leistumėt ir jeigu ledi Glenarvan norėtų pasižiūrėti įdomios žūklės, mes jį sugautume ir beregint išsiaiškintume.

– Kokios jūsų nuomonės, Maknabsai? – paklausė lordas Glenarvanas majorą. – Gal verta pamėginti?

– Iš anksto sutinku su jumis, – ramiai atsakė majoras.

– Be to, – pridūrė Džonas Menglas, – reikėtų labiau naikinti šiuos pavojingus plėšrūnus! Pasinaudokime proga ir, jei tik ponas Glenarvanas leis, pamatysime jaudinantį reginį ir tuo pat metu padarysime gerą darbą.

– Sutinku, Džonai, – tarė lordas Glenarvanas.

Jis pasiuntė pakviesti žmonos, kuri, iš tikrųjų labai susidomėjusi šia jaudinančia žūkle, atėjo ant denio.

Didingos jūros paviršiuje lengvai galėjai stebėti greitai plaukiantį ryklį, kuris čia pasinerdavo, čia vėl išnirdavo su nuostabia jėga. Džonas Menglas davė nurodymus. Per dešinį bortą jūrininkai išmetė storą virvę su kabliu ir ant jo užsmeigtu lašinių gabalu. Nors ryklis dar buvo per penkiasdešimt jardų, tačiau užuodė jauką. Jis nėrė prie jachtos. Juodi pilkais galais pelekai įnirtingai skrodė bangas, uodegos pelekas vairavo tiesutėliai į priekį. Kuo labiau ryklis artėjo prie jachtos, tuo godžiau, rodės, degė didžiulės iššokusios jo akys; kai jis apsiversdavo, pražiotuose nasruose būdavo matyti keturios eilės dantų. Galva plati tartum dvilypis kūjis ant koto. Džonas Menglas neapsiriko: tai buvo rajausias ryklių šeimos atstovas, Anglijoje vadinamas žuvimi-svarstyklėmis.

„Dunkano“ keleiviai ir jūrininkai, gyvai susidomėję, sekė ryklio judesius. Netrukus jis jau buvo prie pat kablio; apsivertė ant nugaros, kad geriau galėtų jį pagriebti, ir lašinių gabalas dingo plačiuose nasruose. Tučtuojau jis pats, trūktelėjęs lyną, pasismeigė, ir jūrininkai su skrysčiais, pritvirtintais prie didžiosios rėjos galo, ėmė kelti pabaisą ryklį.

Ištrauktas iš įprastos aplinkos, jis kad pradės daužytis, bet niekas nepabūgo jo smarkumo: užnėrė ant uodegos kilpą ir paralyžiavo judesius. Netrukus jūrininkai įtempė ryklį per bortą ir nubloškė ant denio. Vienas prisiartino prie jo, žinoma, atsargiai ir, užsimojęs kirviu, nukirto baisiąją uodegą.

Žūklė baigta, plėšrūno nebebuvo ko bijoti. Tačiau buvo patenkintas tik jūrininkų kerštas, o ne smalsumas. Iš tikrųjų visuose laivuose yra paprotys atidžiai patikrinti ryklio vidurius. Jūrininkai, žinodami nelabai išrankų jo rajumą, tikisi ką nors juose rasti ir retai kada nusivilia.

Ledi Glenarvan nenorėjo matyti kruvino mėsinėjimo ir nuėjo į kajutę. Ryklis dar žiopčiojo; jis buvo dešimties pėdų ilgio ir svėrė daugiau kaip šešis šimtus svarų; toks dydis ir svoris – nieko nepaprasta; žuvis-svarstyklės, kad ir ne iš pačių didžiųjų, užtat viena iš pavojingiausių ryklių.

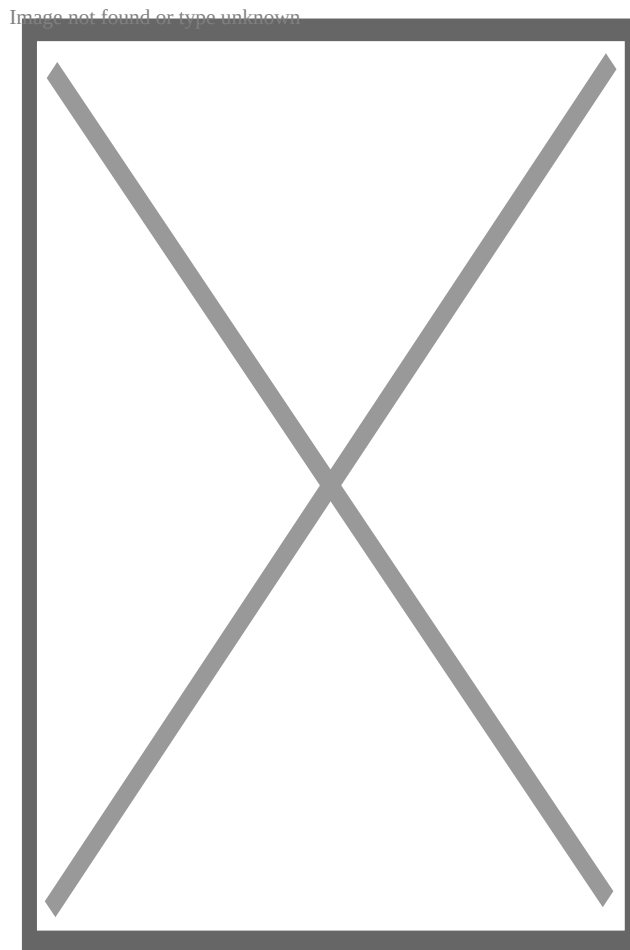
Netrukus vyrai kirviais be jokių ceremonijų išskrodė milžinišką žuvį. Kablys buvo įsmigęs į pilvą, kuris pasirodė besas visiškai tuščias; matyt, ryklis ilgai pasninkavo, ir nusivylę jūrininkai jau buvo bemetą sukapotus mėsos gabalus į jūrą, tik staiga bocmano dėmesį patraukė kažkoks stambus viduriuose įsivėlęs daiktas.

– Kas gi čia? – sušuko jis.

– Matyt, uolos nuolauža, kurią žuvis bus prarijusi alkiui numalšinti, – atsakė vienas jūrininkas.

– Na jau! – pertraukė antras. – Tai ne kas kita kaip patrankos sviedinys, pataikęs nenaudėliui į pilvą ir dar nesuvirškintas.

– Geriau patylėtumėte, – atkirto Tomas Ostinas, kapitono padėjėjas. – Argi nematote, jog tas ryklys – amžinas girtuoklis, kuris ne tik išgėrė vyną, bet ir butelį prarijo?

– Ką?! – sušuko Glenarvanas. – Ryklio viduriuose butelis?

– Tikras butelis, – atsakė bocmanas. – Bet, matyt, paimtas ne iš rūsio!

– Tomai, – tarė lordas Glenarvanas, – atsargiai išimkite jį. Jūroje rastuose buteliuose dažnai esti brangių dokumentų.

– Jūs manote? – paklausė majoras Maknabsas.

– Aš bent manau, kad taip gali atsitikti.

– O, aš jums visai neprieštarauju, – atsakė majoras. – Galbūt jame kokia nors paslaptis.

– Tučtuojau sužinosime, – tarė Glenarvanas. – Na, Tomai?

– Štai, – atsakė kapitono padėjėjas, rodydamas beformį daiktą, kurį vargais negalais pavyko išimti iš rykliaus pilvo.

– Gerai, – atsakė Glenarvanas. – Paprašykite, kad jį nuplautų ir atneštų man į kajutkompaniją.

Tomas padarė kaip lieptas, ir butelis, rastas tokiomis ypatingomis aplinkybėmis, buvo pastatytas kajutkompanijoje ant stalo, prie kurio susėdo Glenarvanas, majoras Maknabsas, kapitonas Džonas Menglas ir ledi Elena, nes moterys, kaip sakoma, smalsokos.

Jūroje bet koks atsitikimas – įvykis. Valandėlę buvo tylu. Kiekvienas klausiamai žvilgčiojo į šį dužų daiktą. Gal jame kokios baisios nelaimės paslaptis, o gal tiktai nereikšmingos žinios, nuobodžiaujančio jūrininko patikėtos bangų užgaidoms?

Reikėjo ką nors daryti, ir Glenarvanas, ilgiau nelaukdamas, ėmėsi apžiūrinėti butelį, tiesa, labai atsargiai, kaip ir dera tokiais atvejais. Sakytum koroneris₂, tiriąs net mažiausias svarbios bylos smulkmenas. Glenarvanas elgėsi teisingai, nes dažnai visiškai nereikšminga iš pažiūros žymė gali padėti susekti svarbų dalyką.

Prieš patikrindamas, kas yra viduje, Glenarvanas atidžiai žiūrinėjo butelį. Jis buvo laibu stipriu gurkliu, dar su vieliukėmis, gerokai parūdijusiomis, labai storo stiklo, atlaikančio net kelių atmosferų slėgį, – aiškiai matyti, kad šampano butelis. Dė ar Epernė vynininkai šitokiais buteliais sudaužo kėdes, o jie nė neįskyla. Taigi ir šis nenukentėjo, taip ilgai bangų mėtytas.

– Kliko₃ firmos butelis, – lyg niekur nieko tarė majoras.

Jis buvo tos srities žinovas, todėl niekas nė nesiginčijo.

– Brangusis majore, – tarė Elena Glenarvan, – argi ne vis tiek, kokios firmos tas butelis, jei mes nežinome, iš kur jis atplaukė?

– Mes tai sužinosime, brangioji Elena, – atsakė Edvardas Glenarvanas, – ir jau iš anksto galima tvirtinti, kad jis iš toli. Pažiūrėkite, koks kietas, nuo jūros vandens sukalkėjęs sluoksnis dengia jį! Prieš patekdamas į rykliaus pilvą, radinys ilgai plūduriavo vandenyne.

– Neįmanoma nesutikti su jūsų nuomone, – atsakė majoras, – nes tik akmeninio kiaušto saugojamas šis dužus indas galėjo išlikti sveikas per tokią ilgą kelionę.

– Bet iš kur jis? – paklausė Elena Glenarvan.

– Luktelk, brangioji Elena, luktelk, butelius apžiūrint reikia kantrybės. Manau,

neapsiriksiu pareikšdamas, kad jis tuojau pats atsakys į visus mūsų klausimus.

Taip sakydamas, Glenarvanas ėmė skusti kietą luobą nuo butelio gurklį; netrukus pasirodė kamštis, tačiau smarkiai apgadintas sūraus vandens.

– Labai blogai, – tarė Glenarvanas. – Jeigu viduje yra kokių nors popierių, jie bus sušlapę.

– Pagrįsta baimė, – pritarė majoras.

– Aš dar pridursiu, – tarė Glenarvanas, – kad kamštis nebekoks, butelis netrukus būtų nugrimzdęs į dugną, laimė, kad ryklis jį prarijo ir pristatė mums į „Dunkaną“.

– Be abejo, – atsakė Džonas Menglas, – tad geriau jį būtume sužvejoję atviroje jūroje, tam tikroje geografinėje ilgumoje ir platumoje. Tada, ištyrę atmosferos ir jūros sroves, galėtume nustatyti nuplauktą kelią; bet dabar sunku ką nors pasakyti, nes jį atnešė toks laiškanešys kaip ryklis, kuris nepaiso nei vėjo, nei srovių.

– Tuojau pamatysime, – atsakė Glenarvanas.

Tą akimirką jis labai atsargiai ištraukė kamštį, ir kajutėje pasklido stiprus druskos kvapas.

– Na? – paklausė moteriškai nekantri ledi Elena.

– Taip, aš neapsirikau! – atsakė Glenarvanas. – Viduje yra popierių!

– Dokumentai! Dokumentai! – sušuko ledi Elena.

– Tik jie, rodos, bus sudrėkę, prilipę prie sienelių, vargu ar išimsim.

– Sudaužykime butelį, – patarė Maknabsas.

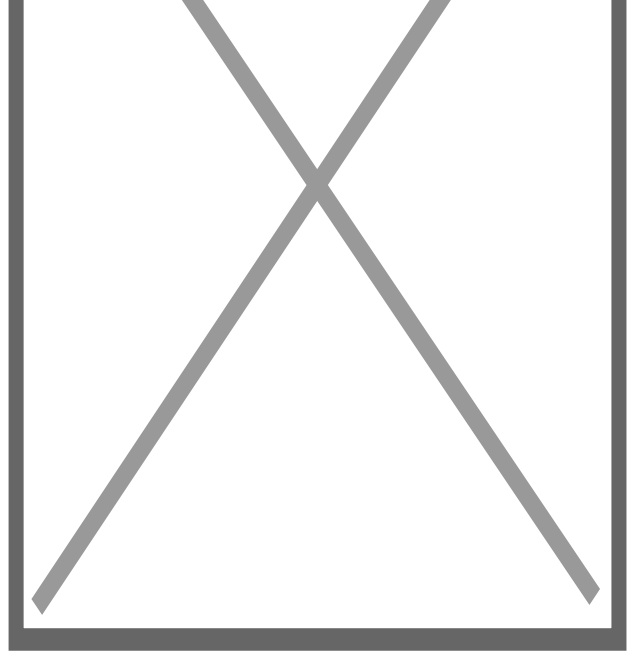
– Aš geriau norėčiau jį išsaugoti sveiką, – atsakė Glenarvanas.

– Aš irgi, – pritarė majoras.

– Be abejo, – tarė ledi Elena, – bet turinys brangesnis už indą, ir geriau paaukoti butelį negu dokumentus.

– Jūs tik numuškite gurklį, – patarė Džonas Menglas, – ir tada bus galima išimti dokumentus jų nesugadinus.

– Štai išeitis, brangusis Edvardai! – sušuko Elena Glenarvan.

Sunku buvo ką nors kita sugalvoti, ir Glenarvanas nusprendė nudaužti brangaus butelio gurklį. Be plaktuko neapsieita, nes akmeninis kiautas buvo kietas kaip granitas. Šukės pabiro ant stalo, ir pasirodė sulipę popieriaus lapeliai. Glenarvanas atsargiai juos išėmė, atlipdė ir išdėliojo priešais, o Elena Glenarvan, majoras ir kapitonas apspito jų.

¹ Taip ją vadina anglų jūrininkai, nes jos galva panaši į svarstyklės arba dar geriau – į dvilypį kūjį. Dėl to Prancūzijoje ji žinoma ryklio-kūjo vardu. (*Aut. past.*)

² Koroneris – specialus teismo tardytojas Anglijoje ir JAV. (*Aut. past.*)

³ *Kliko* – žinoma Šampanės vynų markė. (*Aut. past.*)